

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

عنوان:

نقش خانه کارگر در تنظیم روابط جمهوری اسلامی ایران
با سازمان بین‌المللی کار

پژوهشگر:

علیرضا امینی طامه

استاد راهنما:

سرکار خانم دکتر نسرين مصفا

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر يوسف مولایی

پایان نامه:

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته روابط بین‌الملل

شهریور ۱۳۸۱

وزارت اطلاعات تهران
تیم رسیدگی

۱۳۸۲ / ۱۶ / ۱ -

فرم ارزشیابی پایان نامه کارشناسی ارشد

دانشکده: حقوق و علوم سیاسی گروه: روابط بین الملل

در چارچوب ارزیابی مرحله تحقیقاتی متعلق کارشناسی ارشد دانشجویان دانشگاه تهران

آقای: علیرضا امینی طامه به شماره دانشجویی: ۲۱۰۲۷۸۰۰۵ در رشته: روابط بین الملل

گرایش: روابط بین الملل پایان نامه خود به ارزش: ۴ واحد را که در نیمسال اول سال تحصیلی: ۱-۷۹۸۰ درم

نقد و ثبت نام نموده بود، تحت عنوان: بررسی نقش خانه کارگر در تنظیم روابط جمهوری اسلامی ایران با سازمان بین المللی

کار " داور

به سرپرستی (استاد راهنما): دکتر مصفا استاد مشاور: دکتر مولایی استاد مشاور دوم (حسب مورد) دکتر شیرخانی

در تاریخ: ۸۱/۷/۲۰ در حضور هیأت داوران به شرح ذیل با (مرتبت / عدم مرتبت / اصلاحاتی) دفاع نمود.

اسامی هیأت داوران	مرتبه علمی	محل اشتغال	امضاء
۱- استاد راهنما: دکتر نسرین مصفا	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲- استاد مشاور: دکتر یوسف مولایی	استادیار	" "	
۳- استاد داور: دکتر محمد شیرخانی	دانشیار	" "	
۴- استاد داور:			
۵- استاد مشاور دوم:			

به عدد	به حروف
۱۹۱	لوزده و سه

نمره نهایی هیأت داوران:

ملاحظات:

تذکر: نیازی به درج نمره جداگانه هریک از داوران نبوده و فقط نمره مورد توافق هیأت داوران (متوسط) اعلام می شود.

سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده

با سلام، نظر به اعلام نمره نهایی فوق الذکر از جانب هیأت داوران خواهشمند است نسبت به انجام امور فراغت از تحصیل دانشجوی یاد شده برابر ضوابط و مقررات اقدام مقتضی مبذول فرمائید.

نام و نام خانوادگی مدیر گروه: دکتر یوسف مولایی امضاء و تاریخ:

توجه مهم: کلیه نوشته ها به استثناء نمره هیأت داوران و مطالب بند ملاحظات قبل از دفاع باید با ماشین تایپ گردد. تذکر: این فرم به دفتر تحصیلات تکمیلی دانشکده ارسال و تصویر آن در گروه مربوط نگهداری می شود.

تقديم به برادرم

حسين

که مرا با خویشتن آشنا کرد.

چکیده:

۱- هدف پژوهش:

بررسی نقش و عملکرد خانه کارگر در تنظیم روابط جمهوری اسلامی ایران با سازمان بین المللی کار (ILO)

۲- روش پژوهش:

روش توصیفی و تحلیلی برای تجزیه و تحلیل شرایط موجود، روش تاریخی به منظور بررسی حقایق تاریخی و روش علی برای یافتن روابط علت و معلولی متغیرها.

۳- ابزار اندازه گیری:

بر اساس تعاریف عملیاتی متغیرهای تابع و مستقل و نیز استفاده از منابع و مراجع مکتوب و مصاحبه با افراد صاحب نظر، اطلاعات مورد نیاز گردآوری شد.

۴- طرح پژوهش:

طرح پژوهش با بیان این مسئله آغاز شده که آیا خانه کارگر از توانمندی لازم برای نقش آفرینی موثر در خصوص تنظیم و بهبود روابط ایران و سازمان بین المللی کار برخوردار میباشد؟ در همین رابطه فرضیات مورد نظر به همراه سایر سئوالات فرعی نیز طراحی گشته اند.

۵- نتیجه کلی:

تشکیلات خانه کارگر جمهوری اسلامی ایران، در صورت اهتمام به بازسازی و نوسازی تشکیلاتی و علمی و نیز تعبیه بخشهایی کارآمد در خصوص تقویت ارتباطات بین المللی، واجد توانمندی بالقوه موثری در جهت تنظیم و ارتقای سطح روابط ج.ا.ا با سازمان بین المللی کار می باشد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف	مقدمه و کلیات پژوهش
۲	مقدمه
۵	کلیات پژوهش
۵	بیان مسئله
۶	پیشینه تحقیق
۶	طرح تحقیق
۷	الف - سئوال اصلی
۸	ب - سئوالات فرعی
۸	هدف تحقیق
۹	روش تحقیق
۹	قلمرو تحقیق
۹	سازماندهی تحقیق
۱	فصل اول: نظم و قانونگرایی در عرصه روابط بین الملل
۳	مبحث اول: قانونمندی در نظام بین المللی
۵	- مبحث دوّم: ویژگیهای اساسی رژیمهای بین المللی
۶	- مبحث سوم: همگرایی در سیاست و روابط بین الملل
۸	الف) - نظریه کارکردگرایان
۹	ب) - کارکردگرایان جدید

- ج) - فدرالیستها ۹
- د) - نظریه مبادله ۱۰
- مبحث چهارم: سازمان ملل متحد و کارکردهای آن ۱۰
- مبحث پنجم: اهداف و اصول سازمان ملل متحد ۱۲
- مبحث ششم: سازمانهای تخصصی وابسته به سازمان ملل متحد ۱۳
- الف) - تعریف و مشخصات سازمانهای تخصصی ۱۳
- الف - شناسایی وضعیت سازمان بعنوان یک سازمان تخصصی ۱۴
- ب - داشتن مسئولیتهای وسیع بین‌المللی در زمینه‌های مختلف ۱۵
- ج - ساختار و تشکیلات سازمانهای تخصصی ۱۵
- د - ارزش حقوقی تصمیمات سازمانهای تخصصی ۱۶
- فصل دوم: سازمان بین‌المللی کار ۱۹**
- مبحث اول: از تلاش برای بهبود وضعیت کارگران تا تشکیل سازمان بین‌المللی کار ۲۱
- نخستین کوششهای فردی و اقدامات جمعی ۲۱
- مبحث دوم: انجمن بین‌المللی حمایت قانونی از کارگران ۲۳
- پیشنهادات و خواسته‌های کارگران ۲۵
- مبحث سوم: عهدنامه صلح و رسای «اساسنامه سازمان بین‌المللی کار» ۲۶
- مبحث چهارم: اساسنامه سازمان بین‌المللی کار و تحولات آن ۲۸
- مبحث پنجم: ویژگیهای سازمان بین‌المللی کار ۳۰
- خصلت سه جانبه‌گرایی سازمان ۳۰
- موضوعات همکاری سه جانبه ۳۲
- اهداف سه جانبه‌گرایی ۳۳
- ویژگی قانونگذاری سازمان بین‌المللی کار ۳۴
- مبحث ششم: ارکان و تشکیلات سازمان بین‌المللی کار ۳۵
- کنفرانس بین‌المللی کار ۳۵

۳۶	ترکیب کنفرانس
۳۶	نهادهای وابسته به کنفرانس
۳۸	رسیدگی دو شوری
۳۹	رسیدگی یک شوری
۳۹	هیات مدیره
۴۰	ترکیب هیات مدیره
۴۱	وظایف و اختیارات هیات مدیره
۴۱	طرز کار، ریاست و نهادهای وابسته به هیات مدیره
۴۲	دفتر بین‌المللی کار
۴۴	فصل سوم: معیارها و موازین بین‌المللی کار
۴۶	مبحث اول: ماهیت معیارهای بین‌المللی کار
۴۶	الحاق کشورها به مقاوله‌نامه‌ها
۴۷	انصراف از الحاق به مقاوله‌نامه‌ها
۴۸	قابلیت انعطاف معیارها
۴۹	تفاوت مقاوله‌نامه‌ها و توصیه‌نامه‌ها
۵۰	- مبحث دوم: تاثیر معیارهای بین‌المللی کار در حقوق داخلی کشورها
۵۱	- مبحث سوم: اهداف معیارهای بین‌المللی کار
۵۲	- مبحث چهارم: - محتوای معیارهای بین‌المللی کار، انطباق با حقوق داخلی ایران
۵۳	- مبحث پنجم: دسته‌بندی و تقسیم معیارهای بین‌المللی کار
۵۴	آزادی کار یا حقوق بنیادین
۵۵	منع و الغای کار اجباری
۵۵	مقاوله‌نامه شماره ۲۹
۵۵	مقاوله‌نامه شماره ۱۰۵
۵۶	رفع تبعیض در استخدام و شرایط کار

۵۶	آزادی تشکل صنفی (آزادی سندیکایی)
۵۸	اشتغال و خدمات اشتغال
۵۹	تحول معیارهای مربوط به اشتغال
۶۰	تقسیم‌بندی معیارهای مربوط به اشتغال
۶۴	اول: مزد
۶۴	الف) حداقل مزد
۶۷	ب: حمایت از مزد و چگونگی پرداخت آن
۶۹	دوم: مدت کار
۶۹	الف - ساعات کار روزانه و هفتگی
۷۲	ب: تعطیل هفتگی
۷۵	ج - مرخصی سالانه
۷۹	سوم: ایمنی و بهداشت کار
۸۳	شرایط کار کودکان و نوجوانان
۸۴	۱. حداقل سن کار
۸۵	۲. آزمایش پزشکی پیش از استخدام و در حین اشتغال
۸۵	۳. ممنوعیت کار شب
۸۷	شرایط کار زنان
۸۷	۱. منع تبعیض در استخدام و اشتغال
۸۸	۲. ممنوعیت کار در شب
۹۰	۳. ممنوعیت کار زنان در معادن و سایر مشاغل خطرناک و زیان‌آور
۹۰	۴. حمایت از مادران و زنان باردار
۹۲	شرایط کار سایر گروه‌های کارگری
۹۳	- مبحث ششم: تعهدات کشورها و نظارت سازمان بین‌المللی کار
۹۳	- تعهدات کشورها در برابر موازین بین‌المللی کار

الف: گزارش در مورد اعمال مقابله‌نامه‌های الحاقی	۹۳
ب: گزارش کشورها در مورد توصیه‌نامه‌ها و مقابله‌نامه‌هایی که به آنها ملحق نشده‌اند	۹۴
نظارت سازمان بر اجرای تعهدات دولتها	۹۵
الف: نظارت سازمان از طریق بررسی گزارشها	۹۵
ب: نظارت بر اساس آیین مقرر در اساسنامه سازمان	۹۶
ج: نظارت از طریق سایر روشها	۹۷
فصل چهارم: پیدایش و تکامل حقوق کار در ایران	۱۰۰
- مبحث اول: - نگاهی به روند تکامل حقوق کار در ایران	۱۰۲
مبحث دوم: تاریخ و شرایط کار در ایران قبل از اسلام تا آغاز قرن چهاردهم	۱۰۴
مبحث سوم: روابط کار در ایران از آغاز قرن چهاردهم هجری شمسی	۱۱۰
الف - فرمان والی کرمان	۱۱۱
دستور والی ایالت کرمان و بلوچستان درباره حمایت از کارگران قالیبافی	۱۱۱
ب - مقررات قانون مدنی ایران بعنوان اولین منبع قانونی روابط کار	۱۱۲
ج - مقررات و قوانین حمایتی کار از سال ۱۳۱۰ هجری شمسی تا زمان تأسیس وزارت کار (سال ۱۳۲۵ هجری شمسی)	۱۱۴
- مبحث چهارم: ویژگیها و مختصات نخستین قانون کار	۱۲۰
تصویب قانون کار سال ۱۳۲۸ شمسی	۱۲۲
- مبحث پنجم: تصویب قانون کار سال ۱۳۳۷	۱۲۴
ویژگیهای قانون کار سال ۱۳۳۷	۱۲۵
- مبحث ششم: - تدوین پیش‌نویس قانون جدید کار و پیگیری مراحل تصویب آن و مقایسه کلی قانون کار جمهوری اسلامی با قانون کار سال ۱۳۳۷	۱۲۶
مقایسه کلی قانون کار مصوب ۱۳۶۹ با قانون کار مصوب ۱۳۳۷	۱۲۸
- مبحث هفتم: بررسی قوانین مربوط به حق ایجاد تشکلهای کارگری درج ۱.۱.۱	۱۲۹

فصل پنجم: سازمان‌های غیردولتی، بازیگران جدید عرصه روابط

بین‌الملل» ۱۳۴

- مبحث اول: سازمان‌های غیردولتی، حرکت بسوی تکامل ۱۳۶
- مبحث دوم: سازمان‌های غیردولتی، ابزاری برای توسعه همه جانبه و فراگیر ۱۳۷
- مبحث سوم: مفاهیم و تعاریف سازمان‌های غیردولتی ۱۳۹
- ویژگیهای اصلی سازمان‌های غیردولتی ۱۴۲
- مبحث چهارم: سازمان ملل متحد و سازمان‌های غیردولتی ۱۴۴
- مبحث پنجم: سازمان‌های غیردولتی در ایران، چالش‌ها و امیدهای فراسو ۱۴۶
- مبحث ششم: ساختار سازمان‌های غیردولتی در ایران ۱۴۸
- مبحث هفتم: اتحادیه‌های کارگری، تعاریف و مفاهیم ۱۴۹
- ساختار اتحادیه‌های کارگری ۱۵۱
- الف) طبقه‌بندی سنتی ۱۵۲
- (۱) اتحادیه حرفه‌ای ۱۵۲
- (۲) اتحادیه صنعتی ۱۵۳
- ب) طبقه‌بندی مدرن ۱۵۴
- مبحث هشتم: اهمیت آزادی سندیکایی از چشم‌انداز حقوق و آزادیهای مدنی .. ۱۵۴
- حقوق و آزادیهای مدنی ۱۵۶
- مبحث نهم: نگاهی به روند پیدایش و تکامل جنبش کارگری در جهان» ۱۶۰
- آغاز فعالیت سازمان‌های بین‌المللی کارگری ۱۶۲
- مبحث دهم: جنبش کارگری در ایران» ۱۶۴

فصل ششم: نقش خانه کارگر در تنظیم روابط ایران و سازمان بین‌المللی

کار» ۱۷۰

- مبحث اول: خانه کارگر، از آغاز تا کنون ۱۷۲

- مبحث دوم: توسعه تشکیلاتی ۱۷۲
- خانه کارگر و نهادهای وابسته ۱۷۴
- ۱- واحد امور اعضاء، آموزش و تحقیق ۱۷۴
- ۲- واحد تبلیغات ۱۷۴
- ۳- واحد حقوقی ۱۷۴
- ۴- واحد انجمنهای صنفی ۱۷۵
- ۵- کانون هماهنگی شوراهای اسلامی کار ۱۷۵
- ۶- کانون هماهنگی انجمنهای اسلامی کارخانجات ۱۷۵
- ۷- کانون مخترعین و مبتکرین ۱۷۵
- ۸- کانون بازنشستگان و مستمری بگیران کارگر ۱۷۵
- ۹- کانون خواهران ۱۷۶
- ۱۰- کمیته بیمه و درمان کارگران ۱۷۶
- ۱۱- کانون تعاونیهای مصرف و مسکن ۱۷۶
- ۱۲- صندوق حمایت از کارگران ۱۷۶
- ۱۳- روزنامه کار و کارگر ۱۷۷
- ۱۴- دانشگاه اسلامی کار ۱۷۷
- مبحث سوم: توسعه قانونی ۱۷۷
- مبحث چهارم: خانه کارگر و عملکرد آن ۱۷۸
- محاسن عضویت در خانه کارگر از نگاه رهبران آن ۱۷۹
- بیان کاستیهای عملکرد خانه کارگر از نگاه منتقدین ۱۸۰
- خانه کارگر و موقعیت کنونی ۱۸۱
- مبحث پنجم: خانه کارگر و نوع روابط با سازمان بین المللی کار ۱۸۳
- (۱) از بدو تأسیس نظام ج.ا.ا. تا پایان جنگ تحمیلی (۱۳۶۷-۱۳۵۷) ۱۸۴
- (۲) از پایان جنگ تا پایان دوران موسوم به سازندگی (۱۳۷۶-۱۳۶۷) ۱۸۴

- ۱۸۴ ..... (۳) آغاز ریاست جمهوری آقای خاتمی، تاکنون (-۱۳۷۶).....
- ۱۸۶ ..... مبحث ششم: خانه کارگر، سازمان بین‌المللی کار، شیوه‌های همکاری: .....
- ۱۸۸ ..... - مبحث هفتم: اهداف خانه کارگر در تعامل با سازمان بین‌المللی کار .....
- مبحث هشتم: بررسی رهیافت تصمیم‌گیری در تنظیم مناسبات خانه کارگر و سازمان..... ۱۸۹ .....
- ۱۸۹ ..... بین‌المللی کار.....
- ۱۹۰ ..... معیارهای تصمیم‌گیری .....
- ۱۹۰ ..... ۱- تصمیم‌گیرندگان .....
- ۱۹۲ ..... ۲- دسترسی به منابع اطلاعاتی و نحوه بهره‌گیری از امکانات .....
- ۱۹۴ ..... ۳- شرایط و مقتضیات تصمیم‌گیری .....
- ۱۹۴ ..... ۴- ساختار نظام تصمیم‌گیری .....
- ۱۹۵ ..... ۵- راه‌حل‌های گوناگون برای تصمیم‌گیری .....
- ۱۹۶ ..... ۶- پیامدهای تصمیم‌گیری .....
- ۱۹۶ ..... ۷- محدودیت‌های تصمیم‌گیری.....
- مبحث نهم: خانه کارگر و لزوم رویکرد همزمان نسبت به تامین منافع ملی و مصالح بین‌المللی..... ۱۹۷ .....
- ۱۹۹ ..... مبحث دهم: خانه کارگر و چالشهای پیش رو .....
- ۲۰۱ ..... سیستم نفوذپذیر رویکردی برای ایجاد پیوستگی میان سطوح ملی و بین‌المللی.....
- ۲۰۱ ..... الگوهای سازگاری و اجماع .....
- ۲۰۴ ..... نتیجه‌گیری .....
- ۲۱۱ ..... فهرست منابع .....
- ۲۱۱ ..... الف) کتب و نشریات فارسی .....
- ۲۱۷ ..... ب) کتب و نشریات انگلیسی .....

۲۱۸	ضمائم
۲۱۹	ضمیمه شماره ۱: اساسنامه سازمان بین‌المللی کار
۲۱۹	مقدمه
۲۱۹	فصل اول - تشکیلات
۲۲۷	فصل دوم - طرز کار
۲۳۶	فصل سوم - مقررات عمومی
۲۳۹	فصل چهارم - مقررات مختلف
۲۴۰	ضمیمه شماره ۲: متن متمم اساسنامه سازمان بین‌المللی کار
۲۴۳	ضمیمه شماره ۳: لیست مقاله‌نامه‌ها و توصیه‌نامه‌های پذیرفته شده از سوی ایران
۲۴۴	ضمیمه شماره ۴: مقاله نامه شماره (۸۷)
۲۴۵	قسمت اول: آزادی انجمنها
۲۴۷	قسمت دوم: حفظ حقوق انجمنها
۲۴۷	قسمت سوم: اقدامات متفرقه
۲۴۹	قسمت چهارم: مقررات نهائی
۲۵۱	ضمیمه شماره ۵: مرامنامه خانه کارگر
۲۵۱	مقدمه
۲۵۳	ضمیمه ۶: اساسنامه خانه کارگر جمهوری اسلامی

مقدمه و کلیات پژوهش